

Ozorowski, Mieczysław

"Création céleste. Guide du mariage juif", Arie Kaplan, New York-Jerusalem 1983 : [recenzja]

Studia Teologiczne 12, 435-437

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Oświecone tutaj najważniejsze momenty historii i istoty filozofii innego doprowadziliśmy do momentu, w którym spór filozofii dialogu z filozofią „monologu” dociera do samych granic filozofii, a więc staje się prawdziwie istotny.

Filozofia innego, niezależnie od jej mniej lub bardziej udanych form historycznych, wążąc się na tak wiele, wprowadza w samo centrum filozofii, w centrum, które — niepewnie — odnosi się do „początku”. W ten sposób stanowi współczesną postać, historyczną konkretyzację podstawowego pytania filozofii: pytanie o samą filozofię.

Tadeusz Krzywiński

Antoni J. Nowak, *Doświadczyć Boga w ciele*, Wrocław 1994, ss. 45.

Pod tym zastanawiającym tytułem kryje się publikacja referatu XVIII Tygodnia Duchowości, który odbył się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w dniach 1-5.03.1993.

Autor chciał zasadniczo podkreślić trzy kluczowe momenty: tajemnicę Wciele-
nia, doświadczenie Boga w przymierzu małżeńskim oraz wdzięczność za dar — jakim jest Ciało Boga — Eucharystia i ciało człowieka.

W pierwszej części przedmiotem rozważań jest Kościół jako miejsce doświadczania Boga w Ciele Eucharystycznym. Odnajdujemy tam między innymi bardzo interesujące stwierdzenie, że stając wobec ciała stajemy jednocześnie wobec osoby, a zatem wszelka profanacja ciała jest równoznaczana z profanacją osoby, podobnie jak profanacja Eucharystii jest profanacją Boga.

Następna część dotyczy zagadnienia małżeństwa. Została tu wyraźnie wyakcentowana myśl, że człowiek jest obrazem i podobieństwem Boga nie tylko przez rozum i człowieczeństwo, ale poprzez komunie osób. Dlatego małżenkowie doświadczają Boga w zawartym przymierzu, gdy ich ciała przeniknięte są miłością Ciała Eucharystycznego.

Ostatnia część nawiązuje do wdzięczności za dar Eucharystii i dar ciała człowieka. Oba dary są dobrem niezasłużonym, stąd wezwanie do dziękczynienia.

Omawiana pozycja — jak sam autor zauważa we wstępie — wymaga powolnego czytania, aby nad każdą myślą tam zawartą zastanowić się, przemyśleć, zrozumieć. Rzeczywiście jest to doskonała lektura do rozmyślań i medytacji. Problem postawy wobec ciała — Ciała Eucharystycznego i ciała ludzkiego — zasługuje na głębszą analizę. Być może sam autor w przyszłości podejmie raz jeszcze ten temat, aby szerzej go rozwinąć.

Małgorzata Ozorowska

Arie Kaplan, *Création céleste, Guide du mariage juif (Stworzenie niebieskie, przewodnik małżeństwa żydowskiego)*, New York—Jerusalem 1983.

W niezamierzony sposób mogłem przeczytać przewodnik żydowskiego małżeństwa opracowany przez Wielebnego Rabina Arie Kaplan'a. Jest to książka przeznaczona dla młodych Izraelitów przygotowujących się do małżeństwa. Wyjaśnione są w niej krok po kroku wszystkie zwyczaje i prawa związane z małżeństwem. Na przestrzeni dwudziestu siedmiu krótkich rozdziałów spotykamy dokładne wyjaśnienia znaków

i symboli związanych z rytmem zaślubin. Znajdujemy tu również teksty podstawowych modlitw i błogosławieństw używanych w ceremonii weselenej.

Zawiera się tu cenny materiał dla badacza kultury żydowskiej. Książka ta jednak posiada większy walor niż tylko religioznawczy. Zawarte są w niej rozważania natury teologicznej na temat miłości i małżeństwa. Stąd ten tytuł wskazując na duchowy wymiar małżeństwa: stworzenie niebieskie. Sam rabin A. Kaplan pisze we wstępie: *Niech to dzieło pozwoli przyszłym małżonkom zrozumieć głębiej moc duchową żydowskiego małżeństwa i istotę judaizmu. Mam nadzieję, że ta książka uczyni z ceremonii zaślubin wielkie wydarzenie i będzie inspiracją do wzajemnej miłości, miłości do Izraela i miłości do Boga*¹.

Przedstawimy teraz kilka szczególnie interesujących myśli zawartych w recenzowanej przez nas książce. Wybrane przez nas idee dotyczą istoty małżeństwa, którym jest podobieństwo do Boga. Wartość książki jest o tyle cenna że autor obficie odwołuje się do starożytnej tradycji żydowskiej. Przypisy umieszczone na końcu dzieła zawierają szereg cennych wskazówek do dalszych poszukiwań.

Rabin Arie Kaplan powołując się na starożytne świadectwa Talmudu pisze, że Bóg stworzył człowieka jako jedną całość, w przeciwieństwie do innych istot żyjących, które od początku były stworzone jako samiec i samica. Z tego powodu zwierzęta nie czują więzi miłosnej. Nie odczuwają oni również poczucia jedności. Według przekazu Księgi Rodzaju Bóg stworzył człowieka na swój obraz, stworzył mężczyznę i niewiastę (1,27). Tak więc ani mężczyzna ani niewiasta nie są sami „obrazem Boga” ale tym „obrazem” są wspólnie razem². Kiedy więc mężczyzna i kobieta są połączeni w piękną i doskonałą harmonię, wówczas są „obrazem Boga”.

Rabin A. Kaplan pisze nawet, że pomimo odnoszenia się do Boga w określeniach męskich, prawdziwy obraz Boga jest androgyniczny. Nosi On w sobie pierwiastek męski i żeński. Kobieta i mężczyzna są obrazem Boga³.

Człowiek został stworzony na chwałę Bożą (Iz 43,7). Chwała Boża pozostałaby niekompletna, gdyby stworzenie człowieka nie zostało dokończone. Również człowiek-mężczyzna byłby niekompletny, gdyby kobieta nie została stworzona i nie mogła połączyć się z nim w małżeństwie⁴. Adam został stworzony przed Ewą. Gdy obserwujemy proces stworzenia, każdy następny rodzaj stworzenia jest doskonalszy. Bardziej doskonały rodzaj życia, który otrzymała Ewa, przejawia się w tym, że to ona ma przywilej noszenia nowego życia w swoim łonie⁵. Każde małżeństwo jest dopełnieniem dzieła stworzenia i powiększeniem chwały Bożej. W dzień swego ślubu, każda para małżeńska jest podobna do Adama i Ewy, którzy w raju żyli w doskonałej harmonii, a ich miłość nie знаła żadnej niedoskonałości ani wady.

Od kiedy mężczyzna i kobieta stanowią parę małżeńską, są podobni do Boga. Od tego momentu otrzymali szczególny rys podobieństwa, polegający na udziale we władzy przekazywania życia. Małżonkowie bowiem od czasu Adama i Ewy posiadają możliwość „stwarzania” nowego życia. Mężczyzna i kobieta łącząc się w małżeństwie stają się formami Bożego obrazu, który uczestniczy w cyklu nowego, nieustannego tworzenia świata⁶. W ten sposób małżonkowie stają się współpracownikami Boga. U Żydów jest to symbolizowane przez przekazanie obrączki ślubnej przez pana młodego pannie młodej.

¹ A. Kaplan, *Creation celeste. Guide du mariage juif*, New York—Jerusalem 1983, s. 5.

² Tamże, s. 15.

³ Tamże, s. 44.

⁴ Tamże, s. 109.

⁵ Tamże, s. 91.

⁶ Tamże, s. 11, 16, 40.

Ponieważ para małżeńska jest „obrazem Boga” mężczyzna i kobieta w sposób naturalny i niezwykle głęboki pragną połączenia się. Każda jednostka ludzka szuka swojego „drugiego ja” (alter ego), swojej drugiej połowy jedności⁷. Miłość jest więzią łączącą małżonków. Miłość jest też głównym motywem stworzenia świata przez Boga. Miłość ta w swojej najczystszej formie jest duchowym uczuciem. Istnieje podobieństwo pomiędzy miłością mężczyzny i kobiety a miłością Boga do swojego stworzenia, jak to przedstawia Pieśń nad Pieśniami. Doskonała miłość pomiędzy mężczyzną i kobietą może istnieć bez pragnienia seksualnego. Adam i Ewa w raju, nie odczuwali pociągu seksualnego, pomimo to łączyła ich niezwykle intensywne więź miłości, ponieważ byli „jednym ciałem” na „obraz Boży”⁸.

Książka ta łamie pewną tradycyjną w chrześcijaństwie opinię o żydowskiej koncepcji małżeństwa opartej wyłącznie na kazuistyce. Z dzieła A. Kaplana wyłania się obraz małżeństwa o niezwyklej głębi teologicznej. Jest on o tyle cenny, że współczesne ujęcia małżeństwa również odwołują się do podobnych idei. Wystarczy tu zwrócić uwagę, że papież Jan Paweł II w swoim Liście skierowanym do rodzin w Wielkim Poście roku 1994, ukazuje małżeństwo w jego podobieństwie do Stwórcy dzięki rodzicielstwu i miłości.

Ks. Mieczysław Ozorowski

Ludwik Jastrzębski, *Prawo ochrony środowiska w Polsce*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990, ss. 287.

Praca ta jest polecana studentom prawa i administracji do nauki prawa ochrony środowiska. Zawiera systematykę prawa uwzględniając jego stan na dzień 1 stycznia 1989 roku.

Podręcznikowy charakter pracy wpływa niewątpliwie na sposób przekazania treści, który widoczny jest już w bardzo rozbudowanym spisie. Autor zastosował podział pracy na rozdziały i podrozdziały, przedstawił szczegółowy plan poruszanych zagadnień. Taka forma wpływa na łatwiejsze zrozumienie treści.

W pracy wyróżnia się dwie części. Część pierwsza — ogólna ma na celu wstępne zaznajomienie czytelnika z poruszaną problematyką. Znajdziemy tu rys historyczny ochrony środowiska. Autor uważa, że aż do 1980 roku była ona związana nierozzerwalnie z ochroną przyrody i dlatego przedstawia historię ruchu ochrony przyrody. Wyróżnia w niej 3 okresy: do 1934 roku, w którym to uchwalono ustawę dotyczącą prawnego kierunku konserwatorskiej ochrony przyrody; do 1949 roku, gdzie powstał pierwszy planistyczny program ochrony przyrody i na okres po 1969, w którym to po raz pierwszy poruszano problem ochrony środowiska w skali światowej.

Autor nie ogranicza się jedynie do przedstawienia sytuacji w Polsce, ale zaznaja czytelników z rozwojem organizacji międzynarodowych np. agend działających w ONZ, współpracy międzynarodowej przejawiającej się w podpisywaniu umów regionalnych. W dalszej części poznajemy pojęcia: ochrona przyrody, ochrony środowiska, prawo ochrony przyrody oraz ich znaczenie w świetle prawa. Autor przytacza artykuły ustaw określających ich rozumienie w Polsce, krajach Europy zachodniej oraz byłych państwach socjalistycznych. Następne rozdziały ogólnej części

⁷ Tamże, s. 25.

⁸ Tamże, s. 16.